

Trabzon'da Otel Yöneticilerinin Eko Turizm Hakkındaki Görüşleri*
(The Views of Hotel Managers About Ecotourism in Trabzon)

** Hami ÜNLÜ^a

Ali ERBAŞ^b

^a Bayburt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü, Bayburt-Türkiye
(hamiunlu@bayburt.edu.tr) <https://orcid.org/0000-0002-8436-8704>

^b Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, Eskişehir-Türkiye
(aerbas@ogu.edu.tr) <https://orcid.org/0000-0002-8833-9636>

MAKALE GEÇMİŞİ

ÖZ

Gönderim Tarihi:

23.02.2021

Kabul Tarihi:

12.04.2021

Anahtar Kelimeler:

Eko Turizm
SWOT Analizi
Trabzon

Bu araştırmanın amacı; Trabzon'daki otel yöneticilerinin Trabzon'un eko turizmi hakkındaki değerlendirmelerini SWOT analizi yöntemi ile ortaya çıkarmaktır. Araştırma eko turizm açısından şehrin güçlü ve zayıf yönleri ile fırsatlar ve tehditleri belirleyerek eko turizm gelişmesine, turizm sektörüne ve destinasyon yönetimine bir yol göstereceği için önem arz etmektedir. Ayrıca eko turizm faaliyetlerine katılan turistlerin harcamalarının önemli bir kısmını konaklama harcamalarının oluşturduğu düşünüldüğünde, Trabzon'daki konaklama işletme yöneticilerinin bu konudaki düşüncelerinin bilinmesi önem arz etmektedir. Araştırma 2018 yılında yapılmış ve Trabzon'da bulunan 5 yıldızlı konaklama işletme yöneticilerine eko turizm ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Katılımcılara yöneltilen sorular eko turizm açısından Trabzon'un güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditleri belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. SWOT analizi yöntemi kullanılarak katılımcılardan alınan cevaplar değerlendirilmiş ve sonuçlar ortaya çıkarılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre Trabzon'un eko turizm açısından en güçlü yanı eşsiz bir doğaya ve kültürel birikime sahip olması iken, en zayıf yanı ise eko turizm bilincinin tam olarak yerleşmemiş olmasıdır. Eko turizm açısından en büyük fırsatı değişen turizm talebine uygun faaliyet alanlarının çokluğu oluştururken, en büyük tehdit unsurunu doğal çevrede yaşanan bozulmalar oluşturmaktadır.

ABSTRACT

Keywords:

Eco Tourism
SWOT Analysis
Trabzon

The aim of this research is to reveal the evaluation of Trabzon hotel managers about ecotourism of Trabzon by SWOT analysis method. In terms of eco tourism this research is significant as it aims to determine the strengths and the weaknesses of the city, opportunities and threats in order to guide the tourism sector and destination management for the development of ecotourism. Additionally, considering that expenditures constitute a significant part of the expenditure of tourists participating in eco tourism activities, it is crucial to know the opinions of hotel managers in Trabzon about this subject. In this thesis, 5-star hotel managers in Trabzon were asked about eco tourism. The questions directed to participants consisted of questions about the strengths and weaknesses of Trabzon along with the opportunities and threats in terms of eco tourism. Using the SWOT analysis method, the answers from participants were evaluated and results were revealed. The results showed that while the most powerful side of Trabzon in terms of eco tourism is its a unique nature and cultural background, its weakest side of is the lack of eco tourism awareness. While the biggest opportunity in terms of eco tourism is the richness of activity areas that fit with the changing tourism demand, the major threat is the deterioration of the natural environment.

Makalenin Türü: Araştırma Makalesi

**Sorumlu Yazar: Hami ÜNLÜ

E posta: hamunlu@bayburt.edu.tr

Makalenin Künyesi: Ünlü, H. & Erbaş, A. (2021). Trabzon'da Otel Yöneticilerinin Eko Turizm Hakkındaki Görüşleri. AHBVÜ Turizm Fakültesi Dergisi, 24 (1), 142-160.

* Bu çalışma, Hami ÜNLÜ'nün 2018 yılında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Bölümü yüksek lisans programında tamamlamış olduğu yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

1. GİRİŞ

Turizm dünyanın en büyük sektörlerinden birisidir. Eko turizm de turizm içerisinde en hızlı büyüyen alternatif turizm türüdür ve tahmini büyüme oranı da %10-15 civarındadır. Eko turizm, yerel halkın ekonomik gelişimine katkı sağlayan, çevre üzerindeki olumsuzlukları minimize etmeyi amaçlayan doğa temelli bir turizm çeşididir (Drumm ve Moore, 2005). Keşfedilmemiş ve doğası bozulmamış yerlerin ortaya çıkması insanlarda merak duygusunu artırmış ve bu alanlara yönelik seyahatlerin artmasına neden olmuştur. 1980 yılının sonlarına doğru sürdürülebilirlik kavramı ortaya çıkarak turizmin içerisinde yer almaya başlamış ve doğaya zarar vermeden yapılabilecek turizm çeşitleri gündeme gelmiştir (Kahraman ve Türkay, 2004: 33).

Doğaya yönelik turizm faaliyetleri eko turizm başlığı altında incelenmeye başlanmış ve bu konuda birçok tanım yapılmıştır. Hetzel bu terimi ilk kullanan araştırmacılardan birisi olarak kabul edilmekte ve eko turizm kavramını dört ilke ile açıklamaktadır. Bunlar (Erdoğan, 2005: 58);

- Çevresel etkileri azaltmak,
- Yerel kültüre saygı göstermek,
- Yerel halka fayda sağlamak,
- Ziyaretçi memnuniyetini üst seviyelere çıkartmak.

Bu çalışmada, Trabzon'da faaliyet gösteren turizm işletme belgeli otellerin yöneticilerinin Trabzon'da gerçekleştirilen eko turizm faaliyetleri hakkındaki görüşlerinin alınması amaçlanmaktadır. Çalışmaya yönlendiren temel problem Trabzon'da kırsal alanlarda yaşanan hızlı yapılaşma ve değişen turist profilinin ortaya çıkardığı olumsuzluklardır. Araştırmada belirlenen amaçlara ulaşmak için SWOT analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Trabzon'un eko turizm açısından güçlü yönleri, zayıf yönleri, fırsatları ve olası tehditlerin neler olduğunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırma belirlenen amaçlara yönelik olarak dört bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde eko turizmin ne olduğu, eko turizmin etkileri, Dünya'da ve Türkiye'de eko turizmin gelişimi ile ilgili bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde araştırmanın yöntemi açıklanmıştır. Üçüncü bölümde araştırmanın bulguları ifade edilmiştir. Araştırmanın dördüncü bölümünde ise çalışma ile ilgili genel bir değerlendirme yapıp bir takım öneriler sunulmaya çalışılmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Turizm, çevrenin içinde barındırdığı değerlere göre biçimlenen ekonomik bir sektördür. Bundan dolayı çevre ve turizm birbirinde ayrı düşünülemez. Gelişen dünyada çevreyle ilgili problemler giderek artarken, diğer taraftan çevre koruma bilincinin de arttığı gözlenmektedir. Çevre bilincinin artması ile birlikte doğal çevreye olan ilgide artmaya başlamış ve doğaya yönelik seyahatler hareketlilik kazanmıştır. Doğaya yönelik seyahatlerin tarihçesine bakıldığında batı toplumlarında doğaya yönelik seyahatler eski tarihlere dayanmaktadır. İlk olarak, 1872 yılında Amerika’ da Yellowstone Park, 1879 yılında Avustralya’da Royal Park ve 1885 yılında Kanada’da Banff Park ve Niyagara Şelalesi gibi doğal alanlar devlet tarafından korunma altına alınmış ve rekreasyon amacıyla kullanıma açılmıştır (Yılmaz, 2008: 86).

Eko turizm, korumacı turizm, kırsal turizm, yumuşak turizm, macera turizmi, yeşil turizm, doğa temelli turizm, toplum temelli turizm gibi bazı kavramları genellikle sürdürülebilir turizmle eş anlamlı olarak kullanılmıştır (Bozok, 2004: 437). Eko turizm kavramı diğer kavramlardan ilk olarak Hector Ceballos Lascurain tarafından ayrılmış ve doğal alanlara seyahat olarak tanımlanmıştır (Avcıkurt C, 2016: 232) Lascurain’e göre eko turizm, nispeten bozulmamış veya az tahrip olmuş doğal alanlara yapılan seyahatleri ve özel ilgi kapsamında değerlendirilen bölgeleri kapsamaktadır. Heyecan uyandıran manzaraya sahip alanları ve bu alanlardaki vahşi bitki ve hayvan topluluklarının gözlenmesinin yanı sıra, bu bölgelerde yer alan kültürel öğeleri kapsayan bir turizm çeşidi olarak açıklanabilir. (Scheyvens, 1999: 245). Eko turizm kavramıyla ilgili yapılan tanımların genellikle dört özelliğe sahip olduğu gözlenmektedir. Bunlar; doğal çevre, kültürel sürdürülebilirlik, yerel halk için ekonomik fayda ve eğitimidir.

2002 yılında Quebec’te düzenlenen Dünya Turizm Zirvesi’nden sonra Dünya Turizm Örgütü (WTO) de eko turizmin amaçlarını şöyle belirlemiştir:

- Turizmin, çevreye verdiği zararın azaltılması,
- Ziyaretçilere ve bölge halkına, doğal, sosyal ve kültürel çevrenin korunması hakkında eğitim verilmesi,
- Turizmin, bölge de yaşayan halkın ihtiyaçlarını gideren, halk ve yerel yönetimle işbirliği içerisinde gelişen sorumlu bir ticaret olarak özendirilmesi,

- Korumaya alınan kültürel ve doğal varış yerlerinin yönetimi için kaynak tedarik edilmesi,
- Turizmin olumsuz etkilerinin azaltılması için, kültürel, sosyal ve doğal çevreye dönük uzun süreçli programlarının desteklenmesi,
- Turizmin, bölge halkının ekonomik düzeyine katkı sağlayacak şekilde geliştirilmesi,
- Turizmin geliştirilmesi, bölgenin sosyal ve çevresel kapasitesini artırılmasına yönelik çalışmalar yapılması,
- Çevreyle uyum içerisinde, doğal ve geleneksel yaşamla iç içe geçen, yöresel bitki ve yaban hayatını koruyan turizm şekline uygun altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesidir (Kuter, 2014: 334).

Ağırlıklı olarak doğaya yönelik bir turizm çeşidi olan eko turizm faaliyetlerin gerçekleşmeye başlaması beraberinde eko turist kavramını da getirmiştir. Eko turizm kavramında olduğu gibi eko turist kavramı ile ilgili de birçok farklı tanım yapılmış ve farklı görüşler ortaya atılmıştır. Eko turistler ve kitle turistleri karşılaştırılmış ve bu iki turist tipi arasındaki farklılıklar ortaya konulmuştur. Eko turistler ve kitle turistleri arasındaki en belirgin fark eko turistlerin daha çok doğaya yönelik seyahat etmeleridir. Eko turist teorik olarak çevre bilinci yüksek, çevreye karşı duyarlı turisttir. Çevreye karşı duyarlı olan turistler daha az tüketirler ve çevre üzerindeki olumsuz etkileri daha azdır (Erdoğan, 2005: 12).Eko turizm başlığı altında birçok turizm faaliyeti yapılmaktadır. Bu faaliyetler aşağıda belirtilmiştir.

1. Doğa Yürüyüşü
2. Yaban Hayatı Gözlemi
3. Bisiklet Gezileri
4. Yayla Turizmi
5. Sportif Olta Balıkçılığı
6. Botanik Geziler
7. Akarsu Turizmi
8. Hava Sporları
9. Mağara Turizmi
10. Kuş Gözlemciliği
11. Tarım (Argo) ve Çiftlik Turizmi

Eko turizm kavramı son yıllarda sıkça tartışılmasına rağmen benimsenmesi çok yakın bir zamana dayanmaktadır. Doğayı, kültürü, çevreyi korumayı ve gelecek nesillere bu unsurları tahrip etmeden aktarmayı amaçlamıştır. Doğayı korumaya yönelik anlayış 1980'li yıllarda ortaya çıkmıştır (Erdoğan, 2003: 2). İlk olarak 1992 Rio Çevre Zirvesi'nde sürdürülebilir bir dünya ve çevre için bir takım ölçütler ortaya atılmıştır. Bu ölçütler turizme de uyarlanarak, doğal çevreye ve kültürel unsurlara zarar vermeden, onlardan yararlanarak ve yerli halkın kültürünü yok etmeden, halkın da turizm faaliyetlerinden yararlanmasının sağlanması biçiminde özetlenmiştir (Kaypak, 2010: 95).

Dünyada yaşanan hızlı değişimler, turizm faaliyetlerinin kültürel varlıklar ve doğa üzerindeki baskılarını ve bu baskıların turizmi tehlikeye atmasıyla fark edilmeye başlanmış, kaynakların nasıl daha uzun süreli kullanılması gerektiğine dayalı turizm çeşitlerini meydana çıkarmıştır (Erdoğan, 2003: 2). Eko turizmin ortaya çıkması, gelişmesi ve rolü ile ilgili şu nedenler belirtilmektedir:

- Korunan alanlar ve yerel toplum için sermaye artışı; korunan alanların bütçe sıkıntıları vardır. Bu alanlara girişler cüzi bir ücret karşılığında ya da ücretsiz olarak yapılmaktadır. Fakat ziyaretçiler çevre konusunda bilinçli olduklarından dolayı bu alanların korunmasına destek olma eğilimindedirler.
- Yerli halk için istihdam imkânlarının yaratılması (tur rehberleri, park bekçisi, el dokumacılığı).
- Ziyaretçilere yönelik çevre eğitimi; çevrenin ve bozulmanın farkına varılması, ziyaretçilerin kullanım şekillerini değiştirerek çevreye sahip çıkmalarını artırır.
- Eko turizm, bozulmuş ve kötü kullanılmış çevre düzenlemesi için teşvik edicidir (Erdoğan, 2003: 113).

Eko turizm hakkında yapılan bütün tartışmalar, son on yıl içerisinde gelişen kavramın, geleceğin turizm şeklini belirleyeceğini göstermesi açısından önem taşımaktadır (Özyaba, 2001: 17). Kitle turizminin aksine eko turizm, turizmi tüm yıla yayarak, doğal çevre üzerinde oluşan baskıyı azaltma ve tahribatı düzeltme amacıyla değil, baskıyı önlemeye yönelik uzun vadeli planlar yaparak ekonomik çıkar gözetmeye çalışır (Haberal, 2015: 22).

Eko turizm faaliyetleri genellikle ailelerin işlettiği küçük tesislerde, küçük gruplar hâlinde gerçekleştirilen, geleneksel mimari unsurların ve yerel kaynakların kullanıldığı bir turizm çeşididir. Eko turizm faaliyetleri amacına uygun bir şekilde gerçekleştirildiği takdirde,

ekosistemin korunmasında, yerel işletme sahiplerinin ve yerel halkın sosyo-ekonomik açıdan kalkınmasında bir araç olarak kullanılabilir (Yürük,2008: 1). Eko turizmin ağırlıklı olarak doğaya yönelik bir turizm çeşidi olduğu herkes tarafından kabul gören bir gerçektir. Doğaya yönelik olmasının yanı sıra, yerel kültür, sürdürülebilirlik, eğitim ve ekonomik fayda unsurlarına da farklı şekilde değer verilmektedir. Uluslararası kuruluşlar, eko turizmi, turistlerin temel amacının doğal çevre ve kültürel varlıkları gözetmek olduğu ve bu değerler üzerindeki tahribatı azaltarak, bunların korunmasına katkıda bulunup bütün turizm türlerine yansıtarak kullanmaktadırlar (Bakırcı, 2002: 247).

Turizm Stratejisi 2023'te eko turizm uygulanacak alanlarda, özellikle kırsal kesimde tarım dışı istihdam alanları oluşturulacak, böylece bölgeler arası dengesizliklerin azaltılması, kadının statüsünün iyileştirilmesi, kırsal alanlardaki nüfus göçünün durdurulması ve milli değerlerin korunması ve tanıtımına katkıda bulunulması hedeflenmektedir. Bununla birlikte eko turizm faaliyetlerinin yaygınlaştığı bölgelerde bu turizm çeşidinin;

- Yerel ekonomide çeşitliliği artırarak ekonomik istikrarın sağlanmasına,
- Bölgede nitelikli ve niteliksiz iş gücü için istihdam olanaklarının yaratılmasına,
- Bölgede yer alan küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin gelişmesine,
- Yerel düzeyde sanayi ve ticareti canlandıracak altyapı yatırımların gelişmesine,
- Gençlerin ve toplumun eğitimi ile yerel düzeyde modernleşmenin sağlanmasına,
- Sosyo-ekonomik gelişme konusunda başka imkânı olmayan bölgelerde ziyaretçiler tarafından kullanabilecek rekreasyonel faaliyetler ve olanaklar sağlanmasına,
- Yerel halkın gelir seviyesinde artışa ve kamu gelirlerinin artmasına,
- Bölge imajının gelişmesine ve yerel halkın çevreye daha duyarlı hale gelmesine katkı sağlayarak kırsal kalkınma imkânı yaratır (Kılıç ve Kurnaz, 2010: 39).

Eko turizm faaliyetlerinin gerçekleşmesi sırasında uyulması gereken ilkeler şu şekilde sıralanmıştır (Haberal, 2015: 26).

- Çevre üzerindeki olumsuz etkilerin azaltmak
- Kültürel miras unsurlarını korumak
- Turistler ve bölge halkı arasındaki etkileşimi kuvvetlendirmek
- Yerel halkın gelenek ve göreneklerine aykırı tavırlar sergilememek
- Doğal yaşamı bozacak hiçbir davranışta bulunmamak
- Hem ziyaretçiler hem de bölge halkı için olumlu deneyimler oluşturmak.

2.1. Eko Turizmin Çevresel Etkileri

Doğal ve kültürel kaynaklar turizm talebini oluşturan en önemli bileşenlerdir. Bu kaynakların zenginliği ülkeye, bölgeye ve yöreye turistlerin çekilmesinde çok büyük önem arz etmektedirler. Bundan dolayı bu değerlerin bozulması, tahrip edilmesi bu bölgeye olan talebi azaltacaktır. Eko turizm adı altında yapılan turizm çeşitleri incelendiğinde aslında hepsinin doğa temelli oldukları anlaşılmaktadır (Yavuz, 2011: 36). Eko turizmin çevre üzerindeki olumlu etkileri şu şekilde sıralanabilir;

- Özellikle ekonomisi tarıma dayalı bölgelerde ekonomik çeşitlilik oluşturarak yeni iş alanları meydana getirir ve istihdamı artırır.
- Eko turizm çevreyle uyum içerisinde olan aktiviteler sunarak çevrenin korunmasına ve sürdürülebilir hale gelmesine katkı sağlar.
- Ekosistemin ve biyolojik çeşitliliği korur ve yok edilmesini önler.

2.2. Eko Turizmin Ekonomik Etkileri

Dünyanın en büyük endüstrilerinden biri olan turizm sektörü için eko turizm, yıllık büyüme oranının %10-15'den %30'a çıkacağı tahmini ile en hızlı büyüyen sektördür. Eko turizm, doğal güzellikler ve kültürel açıdan zengin alanlar için ekonomik açıdan gelecek vadeden bir fırsattır. Doğası gereği eko turizm, bozulmamış ekosistemleri korur ve bunun sonucunda da sistemin bir kısmını çıkaran maden endüstrilerinden daha uzun süreli ekonomik avantajlar sağlayabilir. Eko turizm, yerel halk ve bölge için ekonomik çeşitlilik getirmiş ve tek sektör bağımlılığını ortadan kaldırmaya çalışmıştır (Kuter ve Ünal, 2009: 150).

Eko turizm faaliyetlerinin gerçekleştiği bölgelerde meydana getireceği olumlu diğer ekonomik etkiler ise şunlardır (Demir ve Çevirgen, 2006: 53).

- Yerel halk için istihdam olanaklarını artırır,
- Konaklama işletmeleri, yiyecek içecek işletmeleri, hediyelik eşya satan işletmeler, seyahat işletmeleri gibi bölgedeki diğer ekonomik faaliyetlerin gelişmesine katkı sağlar.
- Eko turizm faaliyetlerine katılan ziyaretçilerden elde edilen gelirler destinasyona ve yöre halkına doğrudan bir ekonomik faaliyet olarak yansır.
- Yöreye özgü el sanatlarına ve yiyeceklerine olan talebi artırır ve yerel halka ekonomik gelir sağlar.

- Arazilerin tamamen tarımsal amaçlı kullanımını engelleyerek, doğal bitki örtüsünün yok edilmeden verimli şekilde kullanılmasını sağlar.
- Eğer iyi yönetilirse, koruma alanları ve park yöneticileri için iyi bir sistem kurulmasını finanse eder.

2.3. Eko Turizmin Sosyo-Kültürel Etkileri

Değer sistemlerinde, kişisel davranışlarda, aile ilişkilerinde, ortak yaşam tarzlarında, güvenlik düzeyinde, ahlak kurallarında, geleneksel adetlerde ve toplum örgütlenmesinde meydana gelen değişimler eko turizm sosyo-kültürel etkileridir. Ziyaretçiler gittikleri yöredeki yaşam biçiminden, yerel halkta ziyaretçilerin yaşam tarzlarından etkilenmekte ve bu da yerel halkın yaşam biçiminde değişmelere yol açmaktadır. Şehirlerde yaşayan insanların kırsal alanları ziyareti sırasında her iki kesim arasında bilgi akışı sağlanır. Bunun sonucunda kırsal alanda yaşayan insanlar yeni insanlarla tanışma, yeni şeyler öğrenme, dışa açılma, ziyaretçiler açısından ise; yerel halkla yaşama, yeni arkadaşlıklar edinme ve farklı hayat görüşleriyle tanışma gibi faydalar sağlamaktadır. Kentte yaşayan insanlar kırsal halkın problemlerini yerinde görmesi sonucunda bunlara yönelik çözüm önerileri geliştirilebilir. Eko turizm faaliyetlerinin gelişmesiyle kırsal alanda yaşayan kadınların aile içindeki rollerindeki değişmelere yol açar ve kadının çalışma hayatına girişini hızlandırır. Kırsal alanlarda geliştirilen eko turizm faaliyetleri iş imkânları ile göç oranını azaltmakta ve bölgeler arası nüfus dengesizliğinin ortadan kaldırılmasına katkı sağlamaktadır (Kadanalı, 2012: 112).

2.4. Dünya’da Eko Turizm

Dünyada yaşanan gelişmeler arasında eko turizm faaliyetleri oldukça ilgi gören aktiviteler arasında yerini almıştır. Bundan dolayı 2002 yılı Dünya Turizm Örgütü tarafından eko turizm yılı olarak ilan edilmiştir. Dünya Turizm Örgütü tarafından 2002 yılının eko turizm yılı olarak ilan edilmesinde;

- Eko turizmin büyük bir ekonomik potansiyele sahip olması,
- Ekonomik gelişme potansiyeline sahip alanlarda giderek artış göstermesi,
- Eko turizmin geliştirildiği ve planlamasının yapıldığı takdirde doğal çevrenin korunması için güçlü bir araç olması (Arslan, 2003: 57).

Dünya genelinde eko turizmle ilgili destinasyonların büyük çoğunluğunu tropikal bölgeler, dağlık alanlar, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler oluşturmaktadır. Dünyada önemli eko

turizm destinasyonları; Karayipler, Ruanda, Kenya, Kosta Rika, Avustralya, Ekvator, Meksika, ABD, Bostwana, Brezilya, Nepal, Tayland, Kanada'dır.

2.5. Türkiye'de Eko Turizm

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de eko turizm üzerine bir takım çalışmalar yapmaya başlamıştır. Türkiye'de eko turizme yönelik bu çalışmanın temelleri 1956 yılında çıkarılan 6831 sayılı Orman Kanunu ile atılmaya başlanmıştır. Bu kanun ile nadir özelliklere ve güzelliklere sahip alanlar koruma altına alınarak buralar milli park ilan edilmiştir. Yine bu kanunla mesire yerleri de inşa edilmeye başlanmıştır. Bu yasa ile ilk olarak, 1956 yılında Belgrad Orman Mesire Yeri, 1958 yılında Yozgat Çamlığı Milli Parkı, 1958 yılında 3167 Sayılı Kara Avcılığı Kanununa göre Belgrad Geyik Üretme İstasyonu inşa edilmiştir. Bu uygulamalar Orman Bakanlığı bünyesinde yürütülmeye başlamıştır (Haberal, 2015: 40). Son dönemlerde ülkemizde de sıklıkla gündeme gelen eko turizm sadece yayla turizmi olarak düşünülmektedir. Hâlbuki bir bütün olarak ele alınması gereken eko turizm, birçok sosyal ve kültürel faaliyeti içerisinde barındıran bir etkinliktir. Bu etkinlikleri Kültür ve Turizm Bakanlığı; yayla turizmi, ornitoloji (kuş gözlemciliği), foto safari, akarsu sporları, çiftlik turizmi, botanik (bitki inceleme) turizm, bisiklet turları, atlı doğa yürüyüşü, kamp-karavan turizmi, mağara turizmi, dağ turizmi ve doğa yürüyüşü gibi başlıklar altında toplamaktadır. Türkiye'de önemli eko turizm alanlarından bazıları; Kaçkar Dağları, Kaz Dağları, Uludağ, Küre Dağları, Kozak Yaylası, Cehennem Dere Vadisi, Toros Dağları sayılabilir.

2.6. Trabzon'un Eko Turizm Kaynakları

2.6.1. Sera Gölü

Sera gölü Trabzon ili Akçaabat ilçesi Yıldızlı Mahallesi sınırları içerisinde yer alıp, Trabzon'a 10 km, Akçaabat'a 8 km, sahile ise 2,5 km mesafededir. Türkiye, hem doğal hem de kültürel turizm kaynaklar açısından son derece zengin bir ülkedir. Bu zengin kaynaklardan birisini de göller oluşturur (Doğanay, 2010). Sera Gölü hem günübirlik rekreasyon faaliyetleri açısından hem de turizm açısından önemli avantajlara sahiptir. Bu alan, doğa yürüyüşü, manzara seyri, kamping, kayıklı gezinti, amatör olta balıkçılığı, fotoğraf çekme, piknik ve benzeri faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi için uygun bir alandır.

2.6.2. Uzungöl

Uzungöl kasabası ve yakın çevresini kapsayan turistik çekim merkezi Doğu Karadeniz bölgesi sınırları içerisinde yer almaktadır. İdari olarak Çaykara ilçesi sınırları içerisinde yer alıp

Trabzon merkezine 90 km, ilçe merkezine 20 km mesafededir. Haldizan vadisinde bulunan göl gerek turizm potansiyeli gerekse su ürünleri potansiyeli açısından son derece zengindir. Çevresini saran sık ormanlar arasında kalan Uzungöl, manzara ve doğal güzellikleri ile son yıllarda yerli ve yabancı ziyaretçiler tarafından oldukça ilgi görmeye başlamıştır. Uzungöl beldesinin gölle uyum içerisinde olan mimarisi ve sahip olduğu doğal güzelliklerin korunması için 1989 yılında göl ve çevresindeki 1625 hektar ormanlık alan, yaban hayatı ve manzara güzelliğinden dolayı Orman Bakanlığı tarafından tabiat parkı ilan edilmiştir (Araz, 1996).

2.6.3. Altındere Vadisi Milli Parkı

Altındere Vadisi Milli Parkı Doğu Karadeniz Bölgesinde Trabzon ili Maçka ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Trabzon'a 48 km uzaklıkta olan bu alan 1987 yılında milli park olarak ilan edilmiş ve 4468 hektar büyüklüğündedir. Bitki çeşitliliği bakımından oldukça zengin olan bu bölgede, şuanda 10 endemik bitki türü ve 5 endemik olmayan fakat tehlike altında olan bitki türü mevcuttur. Milli park en önemli kuş geçiş rotalarından biri olan Batı Palearktic kuş geçiş yolu üzerinde bulunmakta ve özellikle kuzeyden güneye göç eden yabancı kuşların rotası üzerindedir. Bundan dolayı bu milli park Uluslararası Kuş Yaşamı ve Doğa Derneği tarafından Türkiye'nin 100 önemli kuş alanı listesinde birinci olarak bildirilmiştir. 1200 metre yükseklikte kayalık alanlar üzerine inşa edilen Sümela Manastırı, bu parkın en önemli parçası konumundadır ve birçok yerli ve yabancı turist tarafından ziyaret edilmektedir.

2.6.4. Trabzon'un Yaylaları ve Turizm Merkezleri

Yayla kelimesi Türkiye'nin hemen hemen her yöresinde; yaz mevsiminde çıkıp kalınan serin yer, dağların üzerinde bulunan yazlık kalma yeri ya da yazlık mera anlamında kullanılmaktadır (Emiroğlu, 1977). Bugün daha çok ekonomik faaliyetler için kullanılan yaylalar; yazın belli dönemlerinde hayvan otlatmak, bir takım işleri yapmak, hatta dinlenmek için gidilen köyün sınırları dışında bulunan fakat köyün mülkü olan yerlerdir (Köse, 2001). Yılın belli zamanlarında yaylalara çıkılarak; buralarda bir takım sosyal, kültürel ve ekonomik faaliyetlerin yapılması Doğu Karadeniz Bölgesinde bir gelenek haline gelmiştir. Bu geleneksellik yayla kültürünün oluşmasının ve yayla turizminin temellerini oluşturmaktadır. Sosyal, ekonomik ve teknolojik şartlara bağlı olarak yaylalarda bazı yapısal ve işlevsel değişikliklerin meydana geldiği yaylalarda bölge insanları ve ziyaretçiler hala bu yaylaları kullanmaktadır (Şişman, 2006). Trabzon ili sınırları içerisinde de bu yaylaların sayısı oldukça fazladır. Bu yaylalar aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 1. Trabzon'un yaylaları

Maçka-Şolma Yaylası	Maçka-Mavura Yaylası
Maçka-Kiraz Yaylası	Lapazan Yaylası
Karadağ Turizm Merkezi-Karadağ Yaylası	Karadağ Turizm Merkezi-Hıdırnebi ve Kuruçam Yaylaları
Sis Dağı Yaylası	Çatma Obası Yaylası
Düzköy (Haçka Obası) Yaylası	Sultan Murat Yaylası
Şikkıranı ve Kır Yaylaları	Hırsafa
Beypınarı	Taşlıoba Yaylaları
Güzelyayla ve Büyükoba Yaylaları	Limsuyu Yaylası
Pazarcık Yaylası	Armutluk
Ayraksu	Kırantaş
Kurugöl,	Mesaros Yaylaları

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırmanın amacı, Trabzon'daki otel yöneticilerinin Trabzon'un eko turizmi hakkındaki değerlendirmelerini SWOT analizi yöntemiyle ortaya çıkarmaktır. Bu amaca ulaşmak için atılacak adımlar araştırmanın alt amaçları olarak ifade edilebilir. Araştırmanın alt amaçları;

- Trabzon'un eko turizm açısından güçlü yönlerinin belirlenmesi.
- Trabzon'un eko turizm açısından zayıf yönlerinin belirlenmesi.
- Trabzon'un eko turizm açısından fırsatlarının belirlenmesi.
- Trabzon'un eko turizm açısından tehditlerinin belirlenmesi.

Bu amaca ulaşabilmek için veri toplamı aracı olarak yarı yapılandırılmış soru formu ve yüz yüze görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Trabzon'da bulunan turizm işletme belgeli 20 otelin yöneticileriyle görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde işletme yöneticilerine Trabzon'un eko turizmi ile ilgili sorular yöneltilmiş, eko turizm açısından güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditler belirlenmeye çalışılmıştır. Ses kaydı yapılarak veriler deşifre edilmiştir. Ayrıca ikincil kaynaklardan veriler toplanıp derlenmiş ve SWOT analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırma alanı olarak Trabzon'un seçilmesinde şehrin ekoturizm potansiyelinin yüksek olması ve gelen ziyaretçilerin daha çok ekolojik alanları tercih etmeleri etkileri olmuştur.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Trabzon'un eko turizminin geliştirilmesi hem sektör içi faktörlerden kaynaklanan güçlü ve zayıf yönlerin analizini hem de dış çevreden kaynaklanan fırsat ve tehditlerin analizini gerekli kılmaktadır. Aşağıdaki tabloda Trabzon'un eko turizm açısından güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditler gösterilmiştir.

Tablo 2. Trabzon'un eko turizm açısından güçlü yönleri

Güçlü Yönler	Sayı	Yüzde
Trabzon eko turizm açısından incelendiğinde hala bozulmamış bir doğaya sahip olduğu gözükmektedir. Bu açıdan değişen turizm anlayışına kolaylıkla cevap verebilecek bir durumdadır.	12	% 60
Zengin kültürel ve doğal kaynaklara sahiptir.	10	% 50
Türkiye de en fazla turist çeken yayları ve doğal güzelliklerinden bazılarını sahiptir.	10	% 50
Eko turizm faaliyetlerine uygun doğal alanlarının sayısı fazladır.	8	% 40
Yöre halkının eko turizm faaliyetlerine katılmaya isteklidir.	7	% 35
Türkiye de bulunan önemli inanç merkezlerinden birisi olan Sümela Manastırına sahiptir ve bu sayede her yıl binlerce ziyaretçi çekmektedir.	7	% 35
Dünya genelinde önemli olan biyoçeşitlilik, endemik türler, flora ve fauna ile bölgeye yönelik olumlu bir fırsat olarak karşımıza çıkmaktadır.	6	% 30
Yöresel yemek türlerinin ve yöresel mimarinin zengin olması eko turizm faaliyetlerine katılmaya cezbeden olumlu etmenlerdendir.	6	% 30
Yaban hayatı sahalarının ve milli park alanlarının koruma altına alınmış olmasıdır.	4	% 20
Sahip olduğu akarsulardan dolayı birçok su sporuna elverişli sahalar bulunmaktadır.	4	% 20

Tablo 2'de görüldüğü gibi otel yöneticilerine göre Trabzon'un eko turizm açısından en güçlü yönü hala büyük oranda bozulmamış bir doğaya sahip olmasıdır. Bunun yanı sıra zengin doğal ve kültürel kaynaklara sahip olması, eko turizm faaliyetleri için uygun alanların sayısının fazla olması ve yerel halkın eko turizm faaliyetlerine katılmaya istekli olması şehri eko turizm açısından güçlü kılan etmenlerden diğerleridir.

Tablo 3. Trabzon'un eko turizm açısından zayıf yönleri

Zayıf Yönler	Sayı	Yüzde
Bölgenin genelinde olduğu gibi Trabzon'da da eko turizm bilincinin tam olarak oturmamıştır ve bir takım olumsuzlukların yaşanmasına sebep olmaktadır.	13	% 65
Trabzon'un eko turizm açısından en büyük eksikliklerinden bir tanesi de tanıtım faaliyetlerinin yeterince yapılmamasıdır. Sadece öne çıkan bazı destinasyonların tanıtımına kaynakların ayrılması diğer alanların eko turizm faaliyetlerine kazandırılmasını engellemektedir.	12	% 60
Planlama sorunu da öne çıkan sorunlardan bir tanesidir. Son yıllarda özellikle eko turizm amacıyla belirli destinasyonların seçilmesi bu alanlarda aşırı yığılmaya yol açmıştır ve bunun sonucunda da burularda aşırı tahribat ve plansız yapılaşma hat safhaya ulaşmıştır.	12	% 60
Trabzon içinde bulunduğu coğrafyadan dolayı dağlık bir yapıya sahip olması eko turizm faaliyetlerin gerçekleşmesinde en önemli aktörlerden biri olan destinasyonun ulaşılabilir olması durumunu güç durumuna düşürmektedir.	10	% 50
Eko turizm potansiyeli olan bazı alanların henüz keşfedilmemiş olması ve temel alt yapı hizmetlerinin yetersiz olması şehrin zayıf yönlerinden bir diğeridir.	9	% 45
Yeterli sayıda ve nitelikte rehberin olmaması da diğer bir olumsuz etmendir.	8	% 40
Değişen turist profili yörede rahatsızlık oluşturmuştur.	8	% 40
Değişen turist profilinin fiyatları aşırı derecede artırması yerli ziyaretçilerin turistik ürün satın alma düzeylerini olumsuz etkilemiştir.	8	% 40
Yeni eko turizm alanlarının kazandırılmasında araştırmalar ve yatırımlar yetersiz kalmıştır.	7	% 35
Nitelikli personel eksikliği vardır.	7	% 35

Tablo 3'de görüldüğü gibi otel yöneticilerine göre Trabzon'un eko turizm açısından en zayıf yönü eko turizm bilincinin tam olarak oturtulmamış olmasıdır. Bununla birlikte yine yeterince tanıtım faaliyetlerinin yapılmaması, plansızlık, terör faaliyetler, değişen turist profili ve bunun bölgede yarattığı rahatsızlık şehrin eko turizm açısından zayıf yönlerini oluşturmaktadır. Ayrıca bölgenin genelinde olduğu gibi Trabzon'da da nitelikli personel eksikliği zayıf yönlerden bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 4. Trabzon'un eko turizm açısından sahip olduğu fırsatlar

Fırsatlar	Sayı	Yüzde
Tarihi açıdan zengin bir geçmişe ve birikime sahip olması	12	% 60
Şehre deniz, kara ve hava yoluyla ulaşım imkânının olması	11	% 55
Değişen turizm talebine uygun faaliyetlerin ve faaliyet alanların çokluğu	11	% 55
Eko turizm potansiyelinin olduğu alanlarda yeni istihdam olanaklarının sağlanması	10	% 50
Eko turizm amacıyla gelen ziyaretçilerin yöre halkının sosyal yapısını geliştirmesi, sosyal etkileşimin artması	10	% 50
Eko turizm yatırımları için birçok ulusal ve uluslararası kurumun bu konudaki destek ve hibeleri	9	% 45
Çevre bilincinin artırılması	9	% 45
Kır ve kent arasında gelir farkının azaltılması ve olası kırsal alanlardan kentlere göçü önlemesi	9	% 45
Trabzon'un genel anlamda gelişmişliğine katkı sağlaması.	8	% 40

Tablo 4 incelendiğinde otel yöneticilerine eko turizm açısından en büyük fırsatın değişen turizm talebine uygun faaliyet alanlarına sahip olmasıdır. Bununla birlikte şehre dışarıdan ulaşım imkânının iyi olması, şehrin zengin bir geçmişe ve birikime sahip olması, istihdam olanaklarının artması ve çevreye karşı duyarlılığın artması önemli fırsatlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 5. Trabzon'un eko turizm açısından karşılaşılabileceği tehditler

Tehditler	Sayı	Yüzde
Değişen turist profilinin meydana getirdiği aşırı tahribat ve çevre kirliliğine karşı önlemlerin yetersiz olması.	13	% 65
Bazı destinasyonlarda plansız eko turizm gelişimi ile tarım alanlarının yerleşmeye açılması.	10	% 50
Terörizm faaliyetlerinin son dönemlerde artmasıyla güven sorunun ortaya çıkması	10	% 50
Sürekli çıkan orman yangınları	7	% 35
Hidroelektrik santralının kurulmaya çalışılması	6	% 30

Tablo 5'de belirtildiği gibi otel yöneticilerine göre tehdit unsurlarının başında doğada oluşan aşırı tahribat gelmektedir. Plansız bir şekilde eko turizmin gelişiminin tarım alanlarını tehdit etmesi, son dönemlerde yaşanan terör faaliyetleri eko turizmi tehdit eden unsurlardan bazılarını oluşturmaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan analiz sonucunda elde edilen bilgilerden de anlaşılacağı üzere Trabzon muhteşem doğasıyla değişen turizm talebine cevap verecek bir konumdadır. Sahip olduğu kültürel ve doğal kaynaklar eko turizm faaliyetleri için son derece elverişlidir. Flora ve faunası ile eko turizm amacıyla seyahat edenler için uygun bir destinasyondur. Eko turizm gelişim potansiyelinin oldukça yüksek olduğu katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Yaban hayatı sahalarının geniş olması, akarsu sahalarının su sporlarına uygun olması, yaylaları ve yayla festivallerinin her yıl düzenli olarak yapılması ve yöre insanının eko turizm amacıyla gelen ziyaretçilere yaklaşımının ılımlı olması eko turizm açısından şehri kuvvetli kılan etmenlerden bazılarıdır. Geniş ziyaretçi potansiyeline sahip olan Sümela Manastırı ve Uzungöl'ün Trabzon'da bulunması şehri eko turizm açısından kuvvetli kılmaktadır. Ziyaretçilerin yerel halka ve yerel ekonomiye yaptığı katkılar şehrin ve kırsal alanların kalkınmasında özellikle son yıllarda büyük rol oynamıştır.

Trabzon'un eko turizm potansiyeli birçok fırsatı da beraberinde getirmektedir. Eko turizm amacıyla gelen ziyaretçilerin yerel halkla iletişiminin artması yerel halkın sosyal ve kültürel yapısının gelişmesine imkân sağlamıştır. Sosyal ve kültürel gelişimin yanı sıra yerel halka ekonomik açıdan da katkı sağlayarak refah düzeylerinin artmasına fırsat tanımıştır. Eko turizmin en önemli işlevlerinden birisi olan yerel halkın refah düzeyinin artması bu çalışma ile de bir kez daha ortaya çıkmıştır. Sahip olunan zengin tarihi ve doğal güzelliklerin ulusal ve uluslararası alanda tanınırlığına imkân vermektedir. Eko turizm amacıyla şehre gelenlerin diğer sektörlere de katkı sağlaması eko turizmin sunduğu fırsatlardan bir diğeridir. Kırsal bölgeler ile kent arasında ki gelir farkının azaltılmasına ve olası kırsal alanlardan kente olan göçü asgari düzeye indirmektedir. Eko turizm sağladığı bu fırsatların yanı sıra çevre bilincinin artmasına ve çevrenin korunmasına da yardımcı olmaktadır.

Eko turizm olumlu yönlerinin yanında bir takım olumsuzlukların da yaşandığı yapılan çalışma sonucunda ortaya çıkmıştır. Trabzon'da eko turizm bilinci tam olarak gelişmediği tespit edilmiştir. Doğanın korunması, geliştirilmesi gelecek nesillere aktarılması konusunda yerel halk ve ziyaretçiler tam olarak bilinçli olmadıkları belirlenmiştir. Yapılan ziyaretler esnasında doğal alanlara zarar verildiği, doğanın aşırı derecede kirletildiği gözükmemektedir. Eko turizm amacı ile doğal alanları ziyaret eden turist profiline kitle turizmine katılan turistlerden daha bilinçli oldukları yapılan çalışmalarda ortaya koyulmuştur. Fakat Trabzon'a gelen eko

turistlerden bazılarının bu bilince sahip olmadıkları gözükmektedir. Son dönemlerde turist profilinde yaşanan değişimlerde yöre halkında aşırı bir rahatsızlığa sebep olmuştur. Gelen bazı ziyaretçilerin bölgeye kalıcı olarak yerleştikleri, bunun sonucunda da fiyatların aşırı derece artış gösterdiği yapılan çalışma sonucunda katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Bu artış sonucu yerel turistlerin turistik ürün alım gücünün düştüğü ve yerel ziyaretçilerin ekolojik destinasyonlara ilgisinin azaldığı belirtilmiştir. Yerel halk tarafından ekolojik destinasyonlarda satılan yöresel ürünlerinin fiyatında aşırı artış, konaklama ve yiyecek- içecek işletmelerinin yaptıkları fahiş zamlar bunun en somut örneklerindedir. Bazı ekolojik destinasyonlarda konaklama ve yiyecek işletme sayısının yetersiz olması ve buna paralel olarak da fiyatların aşırı derecede yükselmesi yerli ziyaretçilerin ilgisini son dönemlerde düşürmeye başlamıştır. Eko turizm ile ilgili daha önce (Aydın, 2010; Kodanak ve Yazgan, 2012; Koçan, 2012; Taş, 2012; Şahin, 2009; Orhan ve Karahan, 2009; Sungur, 2012; Turoğlu ve Özdemir,2005) tarafından yapılan çalışmalar incelendiğinde benzer sonuçların ortaya çıktığı tespit edilmiştir.

Bölgede eko turizmin gelişmesini tehdit eden bazı etmenler katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Buna göre bazı alanlarda son dönemlerde küçük çaplı orman yangınların çıkması, ormanlık alanların aşırı şekilde tahrip edilmesi ekolojik alanların özünü kaybetmesine sebep olmaktadır. Ekolojik alanların mimari yapısında yaşanan bozulmaları engellemek için kaçak yapılaşmanın önüne geçilmeli ve yapıların doğaya uygunluğu destinasyon yönetimi tarafından kontrol edilmeli, kaçak ve doğaya uygun olmayan yapılar ortadan kaldırılmalıdır. Trabzon ve çevresi için eko turizm, bölgenin en önemli dinamiklerinden birisidir. Bu potansiyeli hayata geçirmek için mevcut eko turizm analizinin iyi bir şekilde yapılması ve önceliklerin belirlenmesi gerekmektedir. Kırsal alanlarda ekonomik kalkınmaya daha fazla katkı sağlamak için köylerdeki bahçelerin bir bölümü gelen ziyaretçiler için çiftlik turizmini geliştirici yönde düzenlenmeli ve turistlerin hizmetine sunulmalıdır. Belgesel tanıtımı şeklinde görsel filmler çekilmeli ve bu filmlerde tanınmış kişilere yer verilerek bir farkındalık oluşturulmalıdır. Eko turizm kaynağı olan yerler cazibe merkezine dönüştürülmelidir. Yoğun talep gören destinasyonlara günlük ziyaretçi kotası konulmalı ve doğanın daha fazla tahrip edilmemesi sağlanmalıdır.

Eko turizmin önemli araçlarından olan konaklama ve ulaşım imkânları yeterli seviyeye getirilmelidir. Sadece belirli destinasyonlara değil eko turizm potansiyeli barındıran alanlara

da bu imkânlar sağlanmalıdır. Bunun için destinasyon yönetimi elini taşın altına koymalı ve bu alanlara farklı ulaşım alternatifleri getirmelidir. Yayla şenlikleri ve festivaller ekolojik alanların tanıtımında büyük önem arz etmektedir. Bu şenliklere gereken önemin verilmeli ve geleneksel kültürü temsil eden ürünlerin tanıtımı için uygun ortamlar hazırlanmalıdır. Trabzon ve çevresindeki eko turizm amacıyla işletilen tesislerin ihtiyacı karşılayacak seviyeye getirilmesi, buralarda yapılan aktivite sayılarının ve olanaklarının artırılması yöre eko turizmi için son derece önem arz etmektedir. Trabzon ve çevresinde gerçekleştirilecek ekolojik turların konaklama ihtiyaçlarını karşılayacak ekolojik konaklama işletmelerinin sayısının ve niteliğinin artırılması gerekmektedir. Trabzon ve çevresi için eko turizm, bölgenin en önemli dinamiklerinden birisidir. Bu potansiyeli hayata geçirmek için mevcut eko turizm analizinin iyi bir şekilde yapılması ve önceliklerin belirlenmesi gerekmektedir. Eko turizm faaliyetlerine katılan rehberlerin eko turizmle ilgili doğal ve kültürel değerlere yönelik bilgi birikimine sahip olmalı ve kokartsız rehberler çalıştırılmamalıdır. Ekolojik turlar esnasında doğanın tanıtımın daha iyi yapılabilmesi için turlara doğa bilimi alanında uzman bir doğa bilimcinin de katılması gerçekleşen ekolojik gezinin niteliğini artıracaktır. Yerel planlama çalışmalarında yörenin özgün silueti korunmalı, geleneksel mimariyle uyumlu pansiyonlar, yöresel yemekler ve el sanatlarına ilişkin işletmeler kurulmalıdır. Bu şekilde yerel halk eko turizmin sağladığı ekonomik yararlarından daha fazla faydalanır ve eko turizme karşı olan bakış açısı iyi yönde değişmeye başlar. Eko turizm konusundan ulusal ve uluslararası eko turizm ve çevre örgütleriyle işbirliği yapmak, özellikle bu alanda tecrübe sahibi sivil toplum kuruluşlarından uzman desteği alınmalıdır. Gezi faaliyetleri sırasında çevreye hiçbir şekilde atık bırakmamak, bu atıkların çevreye verdiği zararlarla ilgili ziyaretçileri bilgilendirmek ve doğada silinmeyecek izler bırakılmamasına özen gösterilmelidir.

6. KAYNAKÇA

- Araz, N. (1996). Uzungöl Tabiat Parkının Kaynak Değerlerine Yönelik Araştırma. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Arslan , M. (2003). Beyşehir İlçesi ve Yakın Çevresi Turizm ve Rekreasyon Kullanımına Yönelik Peysaj Potansiyelinin Saptanması Üzerine Bir Araştırma. Selçuk Tarım Bilimleri Dergisi , 54.
- Avcıkurt, C. (2016). Turistik Ürün Çeşitlendirmesi. Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 239.

- Aydın, Z. (2010). Ekoturizmin Türkiye Orman Köylerinin Kalkınmaları Üzerindeki Sosyo-Ekonomik Etkilerinin Ölçümü. Yüksek Lisans Tezi.Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Bakırcı , M. (2002). Ekoturizm. İkinci Turizm Şurası (s. 247). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Bozok, D. (2004). Ekoturizm ve Kaz Dağında Bir Uygulama. 1. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi (s. 439). Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu.
- Demir, C., & Çevirgen , A. (2006). Ekoturizm Yönetimi . Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Doğanay, S. (2010). Coğrafi Özellikleri Açısından Altındere Vadisi Milli Parkı. Doğu Coğrafya Dergisi, 46.
- Drumm, A., & Moore, A. (2005). Ecotourism Development. Virginia: Manual for Conservation Planners and Managers.
- Emiroğlu, M. (1977). Bolu'da Yaylalar ve Yaylacılık. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Erdoğan , N., & Erdoğan , İ. (2005). Ekoturizm Betimlemeleriyle İletilenlerin Doğası. Gazi Üniversitesi İletişim Dergisi, 12.
- Erdoğan, N. (2003). Çevre ve Ekoturizm . Ankara: ERK Yayıncılık.
- Haberal , H. (2015). Turizmde Alternatif Ekolojik Turizm-Doğa Turizmi-Kırsal Turizm- Yayla Turizmi. Detay Yayıncılık: Ankara.
- Kadanalı, E. (2012). Kırsal Turizmin Ekonomik, Çevresel ve Sosyal etkileri. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 98.
- Kadanalı, E., & Yazgan, Ş. (2012). Kırsal Turizmin Ekonomik-Sosyal ve Çevresel İlişkileri. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 99-100.
- Kahraman, N., & Türkay, O. (2008). Turizm ve Çevre. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kaypak, Ş. (2012). Ekolojik Turizm ve Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 23.
- Kılıç, B., & Kurnaz, A. (2010). Alternatif Turizm ve Ürün Çeşitliliği Oluşturmada Ekolojik Çiftlikler: Pastoral Vadi Örneği. İşletme Araştırma Dergisi, 39-56.
- Koçan, N. (2012). Ekoturizm ve Sürdürülebilir Kalkınma: Kızılcahamam-Çamlıdere (Ankara) Jeopark be Jeoturizm Projesi. Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi, 69-82.
- Köse, O. (2001). Trabzon'da Yaylacılık ve Yayla Hayatı. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Kuter, N. (2009). Korunan Alanlarda Ekoturizm ve Çevresel Etkileri. 10. Uluslararası Turizm Kongresi (s. 334). Mersin: Detay Yayıncılık.
- Kuter, N., & Ünal, H. (2009). Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel , Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri. Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 151.

- Orhan, T., & Karahan, F. (2010). Uzundere İlçesi ve yakın Çevresinin Ekoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 11.
- Özyaba, M. (2001). Doğu Karadeniz Bölgesi Yaylalarında Ekoturizm Olanaklarının Artırılması ve Kentsel, Bölgesel Ekonomiye Katkıları. Trabzon: KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- Scheyvens, R. (1999). Ecotourism and The Emporvement of Local Communities. *Tourism management* , 245.
- Sungur, Z. (2012). Sürdürülebilir Ekoturizmin Toplumsal Etkileri: Türkiye'den Örnekler. *International Conference on Eurasian Economies* (s. 338-342). Almaty: Beykent University, Kyrgyzstan-Turkey Manas University, Turan University.
- Şahin, İ. F. (2009). Erzincan İlinin Turizm Potansiyeli ve İldeki Ekoturizm Uygulamaları . *Doğu Coğrafya Dergisi*, 69-88.
- Şişman, B. (2010). Kültürel, Yapısal ve İşlevsel Açından Doğu Karadeniz'de Yaylacılık ve Yayla Şenlikleri: Hıdırnebi ve Kadirga Yaylaları Örneği. *Journal of International Social Research* , 11.
- Taş, S. (2012). Trabzon ve Ekoturizm: Yerli Turistlerin Yöreyi Değerlendirmesine Yönelik Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turoğlu, H., & Özdemir, H. (2005). Bartın İlinin Ekoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 97-116.
- Yavuz, M. (2011). Akhisar-Sandıklı İlçesi Akdağ Tabiat Parkının Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi. Afyonkarahisar: : Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi .
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara : Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, H. (2008). Turizmin Çeşitlendirilmesi Kapsamında Ekoturizmin Ürünü Olarak Tatil Çiftlikleri, Türkiye Tatil Çiftliklerine Yönelik SWOT Analizi. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi.
- Yürük, E. Ö. (2008). Turizmin Geleceği. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1.